

Ardennen

© OPT-JL Flémal

Colofon

© 2009 Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Bartho Hendriksen en Leo Platvoet zijn reeds vanaf de start in 1988 nauw betrokken bij de Odyssee-reeks, waarvan zij in boekvorm de meeste delen schreven.

In 2008 is gestart met het digitaliseren van de Odyssee-gidsen, waardoor het mogelijk is dat de reiziger op de Odyssee-website zijn of haar eigen gids samenstelt, die vervolgens als een uniek boekje thuis wordt afgeleverd.

Dit concept, dat ook wel Publishing On Demand (POD) wordt genoemd, heeft Odyssee ontwikkeld met Nils van der Meer en Hubert Bredt.

Zie voor meer informatie over Odyssee-gidsen:

www.odyssee-reisgidsen.nl

Uiteraard proberen wij de geboden informatie zo actueel en accuraat mogelijk te houden. Desalniettemin kunnen er onvolkomenheden en fouten in de tekst voorkomen. Odyssee aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid.

Odyssee-gidsen komen tot stand mede dankzij hulp van derden, zoals verkeersbureau's, (regionale) VVV-kantoren en andere organisaties. En lezers die bruikbare reacties hebben gestuurd. Voor een overzicht van allen die op een of andere manier hebben meegewerkt, zie: www.odyssee-reisgidsen.nl

Teksten mogen niet zonder toestemming van de auteurs worden verspreid.

Voor reacties, aanvullingen en suggesties: odyssee@odyssee-reisgidsen.nl

Voorwoord

Met deze door jezelf samengestelde Odyssee-reisgids kun je gebaande én ongebaande wegen verkennen. Odyssee-gidsen kenmerken zich door een eigentijdse beschrijving van de steden en streken die je bezoekt. Natuurlijk: kerken, kastelen en musea komen uitgebreid aan bod, maar ook afgelegen dorpen, vergeten attracties en stille natuurgebieden. Odyssee beschrijft land, stad en streek niet als een openluchtmuseum, maar als plekken waar heden, verleden en toekomst samen komen. Ook de minder aantrekkelijke kanten komen aan bod, zoals industriegebieden, waarbij zij aangetekend dat ook hier voor de liefhebber bezienswaardigheden zijn.

Uiteraard is het belangrijkste deel van de gids het reisdeel, dat jezelf hebt samengesteld. De beschrijving van steden en streken wordt telkens afgesloten met een blok praktische informatie. Onder het kopje Hotel/B&B worden de namen van enkele hotels, pensions en/of kamers bij particulieren - het eigenlijke bed & breakfast - genoemd. De prijs die vermeld wordt geldt per persoon voor een kamer met eigen badkamer. Uiteraard worden bij zoveel mogelijk praktische adressen de betreffende website genoemd.

Met het reisdeel ontvang je – als je daarvoor gekozen hebt – ook achtergrondinformatie over de geschiedenis, politiek, economie en cultuur, alsmede praktische informatie over het reizen, overnachtingsmogelijkheden en eten en drinken. Verder is er een alfabetisch overzicht van allerhande praktische zaken, zoals alarmnummers, geldverkeer en openingstijden. Voorts is er nog een overzicht van de belangrijkste jaartallen en een verklarende begrippenlijst.

Tips

Uiteraard houdt Odyssee zich aanbevolen voor reacties van kritische lezers. Zijn er foutieve vermeldingen, wijzigingen in openingstijden, prijzen en dienstregelingen? Laat het ons weten! Of heb je tips hebben over hotels, pensions, campings en dergelijke? Ook dat horen we graag!

Stuur een email naar: odyssee@odyssee-reisgidsen.nl

Wij wensen je veel plezier met deze Odyssee-reisgids!

Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Inhoud

Ardennen, preview.....	6
Ardennen verkennen	6
Luik	6
De Luikse Ardennen	9

Ardennen, preview

Ardennen verkennen

De naam Ardennen is afgeleid van het Keltische woord Arduenna, dat Hoogland betekent. De Romeinen spraken van Arduenna silva, het Arduennawoud. Het begrip Ardennen wordt vaak gebruikt voor het deel van België ten zuiden van Sambre en Maas. Het gebied valt grotendeels samen met de regio Wallonië. Feitelijk is de naam Ardennen voor dit gehele gebied onjuist: het bestaat uit de Condroz, Fagne-Famenne en de eigenlijke Ardennen. Langs de randen liggen de Hautes Fagnes (Hoge Venen) en het Pays de Gaume (Belgisch Lotharingen).

De 'geografische Ardennen' liggen tussen de Vesdre in het noorden en de Semois in het zuiden in de provincies Namen, Luxemburg en Luik. De Ardennen houden niet op bij de Belgische landsgrenzen maar lopen door in een deel van Noord-Frankrijk, het département Ardennes en in de noordelijke helft van het Groothertogdom Luxemburg, de Ardennes Luxembourgeoises. In het oosten beslaat het Natuurpark Hoge Venen-Eifel een groot deel van oostelijke België en de Nordeifel in Duitsland.

De Ardennen bestaan uit een aantal plateaus die van noord naar zuid in hoogte afnemen en door de rivieren Amblève, Ourthe, Lesse en Maas van elkaar worden gescheiden. De afgevlakte plateaus waren ooit bergen, die ongeveer driehonderd miljoen jaar geleden, op het einde van het Carboon, werden opgestuwd tijdens de Hercynische plooingsperiode. Door erosie is er van bergen allang geen sprake meer. Het hoogste punt van de Ardennen, het Signal de Botrange in de Hoge Venen, bedraagt 694 meter. De bodem bestaat uit zandsteen, schiefer (leistein).

(...)

Luik

De agglomeratie Luik domineert de **provincie Luik** (*province de Liège*, 3862 km², 1.019.000 inw.). Het landschap van de provincie is gevarieerd. Ten zuiden van de Maas en de Vesdre liggen de Luikse Ardennen. Op de zuidelijke oever van de Maasvallei tussen Luik en Namen liggen de Condroz en de Famenne die doorsneden worden door de valleien van de Hoyoux en de Ourthe. Het zuidoostelijke deel van de provincie vormt een onderdeel van de Ardense Hoogvlakte met het plateau van de Hoge Venen (694 m). De Amblève en de Warche vormen langs de zuidrand diep ingesneden valleien. Luik en Verviers vormden tot het midden van de 20ste eeuw het centrum van de staalindustrie en wolnijverheid. Tussen 1961 en 1981 sloeg de recessie hard toe in het Bekken van Luik. Fabrieken en mijnen werden gesloten en de regio Luik kende een hoge werkloosheid.

Luik beschouwt zich als de 'Poort tot de Ardennen'. Sinds de opening van de rondweg hoeft het doorgaande verkeer richting Ardennen zich niet meer door de binnenstad te persen. Achter de Maaskaden ligt een dynamische stad met het place Saint-Lambert als hart. Luik is een Franse stad met een breed culturaanbod en uitstekende eet- en drinkgelegenheden. Het kleine *Limbourg* in het dal van de Vesder is een verrassend historisch stadje. *Verviers* bezit een

bijzonder interessant museum over de geschiedenis van de lakennijverheid en mode.

‘Luik heeft nog genoeg torentjes, genoeg gevels met gedraaide of gesneden spitsen, genoeg romaanse klokkentorens, genoeg donjonpoorten zoals die van Sint-Maarten en van Amercœur, om zelfs bij de dichter en antiquair die zich heftig afzetten tegen de fabrieken en de werkplaatsen, een gevoel van verwondering op te roepen.’

Victor Hugo

Luik (*Liège*, 197.000 inw., www.liege.be), bijgenaamd *La Cité ardente* – de ‘vurige stad’, de stad van de hoogovens – is een onbekende en derhalve onbeminde stad. De 19de-eeuwse industriewijken geven de stad een mistroostig aanzien. Achter de troosteloze schil gaat een historisch centrum schuil dat in hoge mate is aangetast door nietsontziende stedenbouwkundige projecten. Geen andere stad in België verenigt historische architectuur met barbaarse nieuwbouw, herstel met verval en armoede met rijkdom op de manier waarop Luik dat doet. In de laatste decennia van de 20ste eeuw verkeerde de *Fille de la Meuse*, de ‘Dochter van de Maas’, in een diepe economische en politieke crisis. Maar de stad heeft zich uit de neergaande spiraal van verkrotting, verloedering en corruptie gevochten. Met behulp van Europees geld worden gebouwen gerestaureerd of gemoderniseerd; het ‘gat’ op het place Saint-Lambert, dat jarenlang symbool stond voor de ondergang van de stad, is gedicht.

De Maas vormt de levensader van de stad. De eerste bewoners vestigden zich echter langs de rivier de Légia, de naamgever van de stad. Deze rivier is nu uit het stadsbeeld verdwenen en stroomt ondergronds naar de Maas. Luik is de meest Franse stad van Wallonië. Het is een stad van tegenstellingen. De stad bezit de op twee na grootste binnenhaven van Europa, huisvest een dynamische universiteit en profileert zich als cultuurstad op de grens van het Franse, Nederlandse en Duitse taalgebied en bezit een beroemd operagebouw, theaters en musea. Maar het is ook een stad van verval en armoede.

Geschiedenis

Van Légia tot Luik

Luik dankt haar naam aan de rivier de Légia. Deze rivier ontsprong op de hoogvlakte van de Haspengouw en mondde uit in de Maas. Rond 5300 v.C. vestigden de eerste landbouwers zich op de plaats waar de twee rivieren samenstroomden. De vruchtbare grond leende zich goed voor de teelt van landbouwgewassen. In de 2de eeuw n.C. stond er een Gallo-Romeinse villa op de plek van het huidige place Saint-Lambert. De villa bleef bewoond tot ca. 250. In de 6de en 7de eeuw groeide Luik uit tot een Merovingisch dorp rond de oude gebouwen van de villa. De bisschop van Tongeren-Maastricht die resideerde in het nabijgelegen Maastricht bezat hier een klein paleis. In zijn paleis werd in 705 bisschop Lambertus vermoord. Zijn opvolger Hubertus liet op de plek van de moord een kapel bouwen en verplaatste de bisschoppelijke zetel van Maastricht naar Luik. Al gauw ontstond er rond het graf van de vermoorde bisschop

een volkscultus waardoor Luik in de 8ste eeuw een belangrijke nederzetting werd.

Na de dood van Karel de Grote werd Luik bij Lotharingen gevoegd. In de 10de eeuw kwam de stad onder het bestuur van de koning van het Heilige Duitse Rijk en zou dat formeel blijven tot de Franse annexatie in 1795. Onder bisschop Notger (972-1008) ontwikkelde Luik zich tot een zelfstandig prins-bisdom. Op last van de ondernemende bisschop werden de gebouwen in het centrum neergehaald. Deze moesten plaatsmaken voor de Sint-Lambertuskathedraal. Bovendien werd de stad ommuurd. Voor Luik brak een periode van economische voorspoed aan. In de 13de eeuw werden de nieuwe wijken Île en Outremeuse van versterkingen voorzien. In 1316 werd de prins-bisschop gedwongen zijn macht te delen met het kapittel en invloedrijke adellijke families.

Het onafhankelijke Luik was een doorn in het oog van de hertogen van Bourgondië die heersten over Vlaanderen en Artois. Ze benoemden pro-Bourgondische bisschoppen. Karel de Stoute liet de stad in 1468 na een mislukte opstand van de burgerij tegen bisschop Lodewijk van Bourgondië plunderen en maakte een einde aan de burgerlijke vrijheden. Na zijn dood herstelde de stad zich onder Erard de la Marck (Everhard van der Mark, 1508-1535). Onder zijn bewind werd het prins-bisschoppelijke paleis en verschillende kerken gebouwd. Nieuwe industrieën zoals metaalnijverheid (spijkers), mijnbouw, glas, wapens en wapenrustingen vestigden zich in de omgeving van Luik. Opnieuw werd de macht van de bisschop onder druk van handwerkslieden beknot. De Duitse keizer Maximiliaan van Beieren herstelde het centrale gezag.

In de 17de eeuw sloten de Luikenaren zich aan bij de Liga van Augsburg die werd opgericht tegen de Franse koning Lodewijk XIV. In 1609 opende het Franse leger het bombardement op de stad. De schade was enorm; de stad werd herbouwd maar behield haar middeleeuwse stadsuitleg.

De vonk van de Franse Revolutie in 1789 sloeg ook over op de inwoners van Luik. Het Franse leger verdreef in 1792 de laatste prins-bisschop uit de stad. Een jaar later werd de stad ingelijfd bij Frankrijk en tot hoofdstad van het departement Ourthe uitgeroepen. De Luikenaren braken de Sint-Lambertuskathedraal, het bolwerk van het 'Ancien Régime' af. De brokstukken bleven jarenlang liggen. Uiteindelijk werd het terrein in 1827 schoongemaakt. Zo zag het place Saint-Lambert het licht.

(...)

PRAKTISCHE INFORMATIE LUIK

Trein Vanaf het Gare des Guillemins, pl. des Guillemins, tel. 04 229 2610, zijn er frequente verbindingen naar: Brussel (TGB; Aken (TGV); Verviers-Welkenraedt-Eupen (IC, 40 min); Namen-Charleroi-Mons-Tournai-Lille (IC, 2½ uur); Herstal (IC, 10 min); Brussel (IC, 1½ uur); Namen (IC, 50 min); Tongeren-Hasselt-Antwerpen; Coö-Trois Ponts-Gouvy-Troisvierges-Luxemburg (IR, 8x, 2½ uur); Visé-Maastricht (½ uur). Stadsbus 1 en 4 verbinden het station met pl. Saint-Lambert. Het Gare du Palais ligt op loopafstand van de binnenstad. www.b-rail.be

Bus De meeste stads- en streekbussen vertrekken vanaf het pl. St-Lambert of zijstraten. Informatie: Maison du TEC, pl. Saint-Lambert, tel. 04 361 9111. Naar: Huy; Trois Ponts-Gouvy, Aywaille-Remouchamps en Visé-Maastricht www.infotec.be

Boot vertrek vanaf de steiger bij de Passerelle, half juni-aug naar Maastricht (vr) en Huy (wo). Ook avondtochten. Info, tel. 04 342 7575.

Vliegveld Liège Airport, Bierset, 04 234 8411, www.liegeairport.be. Bus 53/85.

Accommodatie Simenon, bd de l'Est 16, tel. 04 342 8690, €€-€€€. De kamers zijn ingericht in Simenon-stijl. Het hotel heeft een aardige art-nouveaugevel en een eigen parkeerplaats. Comfort Inn l'Univer, rue Guillemins 114, tel. 04 254 5555, €€. Goede prijs-kwaliteitverhouding, centraal gelegen. Ibis, pl. République française 41, tel. 04 230 3333, €€. Groot hotel dat centraal is gelegen in het centrum van de stad. Le Cygne d'Argent, rue Beeckman 49, tel. 04-223 7001, www.cygnedargent.be. € 62-67,50. 'De zilveren Zwaan' is een keurig hotel. Het hotel is onlangs gerenoveerd en de kamers zijn comfortabel ingericht met klein bureau, stoelen en ruime kast. Ontbijt niet inbegrepen.

Eten en drinken Luikse keuken Café Lequet, quai sur Meuse 17, tel. 04 222 2134, €, zo-avond gesloten. Hét adres voor veel Luikenaren voor garnalenkroketjes of boulettes (gehaktballetjes) met perfecte frieten en salade te eten. As Ouhès Grand Comptoir liégeois, pl. du Marché 19-21, tel. 04-223 3225, €€. Op de menulijst van As Ouhès ('De Vogeltjes' in het Luiks) staan traditionele Luikse en Waalse gerechten. Het restaurant heeft de uitstraling van een drukbezochte Parijse brasserie. Aan de wand hangen foto's van oud-Luik. Amon Nanesse, rue du Stalon 1, tel. 04-237 0592. €. Op de menulijst staan vooral Luikse gerechten uit grootmoeders tijd. Goede kwaliteit, niet te duur. Mamé Vi Cou, rue de la Warche, tel. 04 223 7181. €€. wo. gesloten. Luikse gerechten. De menulijst is in het Waals (en Frans) opgesteld.

Franse keuken: Au vieux Liège quai de la Goffe 41, tel. 04-223 7748, www.vieux-liege.be, €€€, wo-avond en zo gesloten. Stijlvol restaurant in een 16e-eeuws herenhuis. Robert Lesenne, rue de la Boucherie 9, tel. 04-222 0793. €€€€, za-middag en zo gesloten. Robert Lesenne, onderscheiden met één Michelinster, is een begrip in Luik. Het interieur van het voormalige hospitaal Moeder-God (uit 1396) is stijlvol en de bediening voorkomend. De binnenplaats is met een glazen dak afgeschermd. De keuken is klassiek Frans.

Italiaanse keuken: Italian's Spaghettibar, pl. du XX Août 11, tel. 0475 437500 za-avond, zo en ma gesloten. Eerste spaghettibar van België. Eenvoudig, maar zeer goed. Le Danieli, rue Hors Château 46, tel. 04-223 3091, €€, zo en ma gesloten. Een fijne, inventieve Italiaanse keuken in een oud, smaakvol ingericht huis.

Internationale keuken: Le Sway, cuisine et vin de monde, rue Pouplin 6, tel. 04-232 1568.

(...)

De Luikse Ardennen

Ten zuidoosten van de stad Luik liggen de *Luikse Ardennen* met de valleien van de *Ourthe* en de *Amblève*. Spa is de moeder der kuuroorden en niet voor niets heet in de Engelse taal een bronbadplaats een *spa*. De Luikse Ardennen vormen een landelijk gebied met een lage bevolkingsdichtheid (minder dan 50 inwoners per km²). De steden Spa, Malmédy, Sankt-Vith en Stavelot hebben naast een verzorgende ook een toeristische functie. De landbouw is er volkomen gericht op veeteelt. In *Spa* borrelt het water uit de venen in bronnen en *pouhons* naar boven. De waterfabrikant *Spa Monopole* bottelt jaarlijks twee miljoen liter water. Het eerbiedwaardige stadje Stavelot leidt een sluimerig bestaan aan de oever van de Amblève. De *grotten van Remouchamps* zijn minder bekend dan die van Han en Rochefort maar wel evenzo aantrekkelijk. Het abdijcomplex in *Stavelot* biedt onderdak aan drie musea. *Coois* beroemd vanwege de waterval en het attractiepark Telecécó. Het land tussen Vesdre en Amblève is een uitstekend wandel-, fiets en kajakgebied en bij Nederlanders zeer in trek

voor avontuurlijke survivaltochten. In de zuidoosthoek van de provincie liggen de Oostkantons, het Duitstalige Wallonië, met zijn eigen geschiedenis, cultuur en taal. De regio wordt bijna geheel omgeven door het natuurgebied van de Hoge Venen.

Chaufontaine

Ten oosten van Luik ligt het dal van de Vesdre. De zeventig kilometer lange rivier – in het Duits de Weser geheten – ontspringt in het Hertogenwald op 600 m hoogte, stroomt in westelijke richting in een diep ingesneden vallei langs Eupen, Verviers en Chaufontaine en mondt bij Chênée uit in de Ourthe. Ter hoogte van Eupen is de *Wesertalsperre* (Barrage de la Vesdre) gebouwd. De industriestad *Verviers* domineert het dal. *Chaufontaine* is een klein kuuroord onder de rook van Luik en *Limbourg*, de naamgever van het hertogdom (en latere provincies) Limburg, de parel van de Vesdre.

Vanuit Luik loopt de N61 door het dal van de Vesdre naar Verviers, Limbourg en Eupen. De eerste halte aan deze route is het kleine stadje **Chaufontaine** (20.000 inw., 12 km ten zuidoosten van Luik) dat zijn naam en faam ontleent aan de warmwaterbronnen (36,6°C). De Franse schrijver Victor Hugo gaf het de koosnaam het ‘viooltje onder kuuroorden’. De monumentale bronnen staan er in het Parc des Sources enigszins troosteloos bij. Alleen het 17de-eeuwse *Maison Saveur*, waarin het VVV-kantoor is gevestigd, herinnert nog aan de glorie tijd toen keizers en koninginnen hier vertoefden. In 1862 kreeg de stad haar eerste casino waar de gefortuneerde bezoekers zich konden amuseren.

Verviers

Verviers (54.000 inw., 30 km ten oosten van Luik), de ‘dochter van de wol’, bezit het imago van een oninteressante industriestad, maar heeft voor een deel haar industriële verleden van zich afgeschud. Tegen het einde van de 7de eeuw stichtten monniken langs de oever van de Vesdre een kloosterkerk. Het gehucht rond het klooster groeide in de 15de eeuw uit tot een belangrijk textielcentrum dat profiteerde van de economische neergang in de 16de eeuw in de Nederlanden. De goede kwaliteit van het water uit de Hoge Venen legde de basis voor de wolindustrie. In 1674 werd de stad omweld. In de 18de eeuw vormde Frankrijk een belangrijke afzetmarkt voor de textielproducten. De bewoners waren daarom ook tijdens de Belgische Opstand voor aansluiting bij Frankrijk. In de 19de eeuw deed de stoommachine zijn intrede. De stuwdam van de Gileppe werd in 1878 gebouwd opdat de textiel fabrieken hun productie konden vergroten. Industriële dynastieën profiteerden van de rijkdom en de tegenstellingen tussen kapitaal en arbeid verscherpten. Vanaf 1930 deed de economische teruggang zich gelden. Rond 1950 werden de textielbedrijven gesloten en raakte Verviers in een economische crisis.

Het *Centre Touristique de la Laine et de la Mode* in de rue de la Chapelle is een nieuw bezoekerscentrum waarin de geschiedenis van de wol en de wolstad herleeft. Aan de hand van machines, videopresentaties en teksten wordt de productie van het woldoek verklaard. De specialiteit van de ondernemingen in Verviers was het kaarden, het ontwarren van de wolvezels, en het produceren van ‘draadwordten’, draden van dezelfde lengte. William Cockerill vond in het begin van de 19de eeuw de mechanische kaarmachine uit, hetgeen de aanzet vormde tot de Industriële Revolutie in Wallonië. Het museum – een interac-

tieve belevenis – is gehuisvest in de oude textiel fabriek Dethier uit 1804. In het centrum is ook veel aandacht voor de geschiedenis van de mode.

Centre Touristique de la Laine et de la Mode www.verviersima.be apr-okt dag. 10-18 uur, nov-mrt di-zo 10-17 uur, [prijs: € 5,00

(...)

PRAKTISCHE INFORMATIE VERVIERS

Trein vanuit Verviers-Central naar: Luik (15 min.); Spa (30 min.); Eupen (20 min.).

Bus busstation bij SNCB-station, naar: Dolhain-Eupen; Aywaille; Theux-Spa; Malmédy-Sankt Vith-Burg Reuland.

Accommodatie Des Ardennes, pl. Victoire 15, tel. 087 223925, €-€. Amigo en Ardenne, parc de la Tourelle, rue Herla 1, tel. 087 221121, €€€-€€€€. In Wegnez-Pepinster: La Fermette (CdH), rue Sous-le-Château de Sclassin 47, tel. 087 462676., €€.

Eten en drinken Brasserie Georges, pl. du Martyr 52, tel. 087 350908. In Limbourg: Au Cheval Gourmand, pl. Saint-Georges 35, ma-di gesloten. Op het centrale plein van Limbourg.

VVV Maison du Tourisme du Pays de Vesdre, rue Chapelle 30, tel. 087-355703, www.verviers.be/tourisme, www.paysdevesdre.be apr-okt dag. 10-18 uur, nov-mrt vr-wo 10-17 uur. VVV-post, rue Xhavée 61, tel. 087 330213, dag. 10-18 uur.

Register

C

Centre Touristique de la Laine et de la
Mode 10
Chaufontaine 10

L

Luik 7

P

province Luik 6

V

Verviers 10

